

Перший слоган *Maybelline* було створено у 1990-і роки і він став одним з найвідоміших у всьому світі: “*Maybe she’s born with it. Maybe it’s Maybelline*” перекладено українською з невеликими змінами як: «Всі в захваті від тебе, а ти – від *Maybelline*». Він вселяє в жінок почуття впевненості в собі. Компанія змінила слоган на “*Make IT Happen*” в лютому 2016 року, надихаючи тим самим жінок висловлювати розуміння краси по-своєму. Проте попередній девіз не втрачає своєї актуальності.

У заключній частині нашої статті можна дійти висновку, що рекламний дискурс завжди налаштовано на інтереси своєї аудиторії, враховуючи низку факторів: вік, статок та гендерну належність. Маскулінно-орієнтована реклама спрямована на лідерські якості та підняття самооцінки. У фемінно-спрямованому рекламному дискурсі завжди тема краси, здоров’я та домашнього затишку.

Таким чином, можна стверджувати, що більшість рекламних оголошень мають гендерну спрямованість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арнольд И.В. Основы научных исследований в лингвистике. Москва : Высшая школа, 1991. 140 с.
2. Акульшин О.В. Дискурс як засіб когнітивного конституювання знання. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?...1... (дата звернення: 10.09.2019).
3. Зірка В.В. Мовна парадигма маніпулятивної гри в рекламі : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : спец. 10.02.02. Київ, 2005. 32 с.
4. Золотова Г.А. Комунікативна грамати́ка російської мови. Москва : МГУ, 1998. 528 с.
5. Зяблова Н.Н. Дискурс и его отличие от текста. URL: <https://moluch.ru/archive/39/4650/> (дата звернення: 10.09.2019).
6. Карасик В.И. О категориях дискурса. Волгоград : Перемена, 2002. 477 с.
7. Bovee C.L. Contemporary Advertising. Homewood, Illinois : Irwin, 1989. 662 p.

Н.Н. Шкворченко, М.И. Полищук. Рекламный дискурс: гендерный аспект. – Статья.

Аннотация. В основе создания рекламных текстов лежат две тенденции: краткость, лаконичность выражения и выразительность. Кроме того, способ подачи рекламного текста отчасти напоминает телеграфный стиль. Важно сохранить первоначальную свежесть информации, сосредоточив текст в нескольких простых для запоминания словах. Реклама относится к тем видам текстов, которые призваны оказать непосредственное влияние на аудиторию.

Ключевые слова: рекламный дискурс, гендерно-ориентированная реклама, языковые модели, лексические единицы.

N. Shkvorchenko, M. Polishchuk. Advertising discourse: gender aspect. – Article.

Summary. Advertising discourse is based on two trends: conciseness, concise expression and expressiveness, capacity of information. In addition, the way of serving the ad text is partly reminiscent of the telegraph style. It is important to preserve the original freshness of information, to convey its explosive potential, by concentrating the text in a few easily digestible and simple to remember words. The text of the advertisement refers to those types.

Key words: advertising, gender-intended advertisements, speech patterns, lexical units.

УДК 821.161.2

Г.І. Юзьків

доцент кафедри україністики

Національного медичного університету імені О.О. Богомольця,

м. Київ, Україна

ВИЗНАЧАЛЬНІ РИСИ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ЖІНОЧОГО ОБРАЗУ В ПОЕЗІЇ ВОЛОДИМИРА СОСЮРИ

Анотація. У статті розкрито основні принципи петраркізму як стильової тенденції у діахронічному вимірі літературного процесу, його визначальні характерологічні особливості, що позначилися на європейській любовній ліриці з високими показниками сублимованості й платонічності, зокрема українській, передусім на творчих пошуках Володимира Сосюри.

Ключові слова: петраркізм, любовна лірика, сублимація, платонізм, ідеалізація жінки, ліричний герой.

Петраркізм – стильова течія ренесансної лірики, яку започаткував Франческо Петрарка (1304–1374) у двох циклах «Канцоньєре («На життя мадонни Лаури», «На смерть мадонни Лаури»). Її характеризують «ідеалізація коханої жінки, відображення сердечних, здебільшого платонічних переживань, невіддільних від страждання, осмислення суперечностей людської природи, емпіричного світосприйняття та християнського спіритуалізму, трагізм протистояння життя і смерті, драма душевного світу людини [1, с. 210].

На сучасників й нащадків Франческо Петрарки справило велике враження не тільки таке трактування жіночого образу, а й філігранна довершеність сонетів і канцон, тому його любовна лірика мимоволі перетворилася на петраркізм – універсальну стильову тенденцію європейської поезії від Джованні Бокаччо, Анджело Поліціано й Мікеланджело до XXI ст., що пронизувала напрями класицизму, романтизму, модернізму тощо, не мінаючи творчості й українських поетів (Іван Франко, Олександр Олесь, Павло Филипович, Василь Симоненко, Микола Вінграновський та ін.). Серед них опинився й Володимир Сосюра, у любовній ліриці якого треба шукати не так впливів, як визначальних ознак петраркізму на інтертекстуальній основі, на принципах аналогічного образного моделювання фабули любові. Його лірика мала різні рівні сублімації, які символізували ідеалізовану любов, втілену в архетипі Діви. Невипадково у його творах з'являється образ Беатріче (не Лаури) як зразок коханої поета, яка перебуває на певній відстані («В синє вікно виглядаю...»), приходить йому переважно вві сні, і її дотик вражає його як «електричний ток», викликає юнацькі фантазії, що мають сублімований характер («О кучері ясні і очі Беатріче...»), компенсують нереалізовані лібідозні потяги.

Осучаснення вічної теми любові іноді наділене іншими смисловими нюансами, наприклад, у вірші «Маки» із сюрреалістичними видіннями, навіяними спогадом про трагедію національно-визвольних змагань, подане через фантазмагоричне видіння як обрамлення:

Мені хочеться ходити з одрізаною головою
Данте на руках
і слухать про любов до Беатріче...

Крім інтертекстуальних стимулів, які живили любовну лірику Володимира Сосюри, у ній чимало творів, зумовлених реаліями життя, що складають фабулу закоханості, розгорнуту в багатьох еротичних сюжетах. Ідеться про різні стани сердечного переживання – від першої, ще цнотливої закоханості, драматичної ініціації, щасливих злетів до гірких розчарувань, осмислення суті любові в порівнянні її ідеалу і дійсності, молитовного одкровення («Я води наберу на долоню...»). Така модель здавна властива любовній ліриці. На щастя, вона не перетворилася на схему, тому що кожен автор додає до жанру свої неповторні нюанси, власне бачення вічної і разом із тим найіндивідуальнішої проблеми, яка має свої зразки (петраркізму) і неповторні варіанти.

У першому разі йшлося про перші сердечні переживання, пов'язані з Констанцією Рудзянською, про яку згадано у вірші «Сніг». Поет познайомився з нею 1918 р. перед від'їздом на фронт як козак петлюрівського війська. Вона не вийшла його проваджати, під час бойових буднів одружилася з іншим, що боляче вразило душу юнака після його повернення: «В твоєму серці нічого немає, / ти давно одружилася з другим» («Скільки днів пролетіло над нами!...»). «Як ти могла, як ти могла, / не будь тепер моєю», – дивується ображений Володимир Сосюра у вірші «Як ти могла...», вкотре зізнаючись, що «Ніхто тебе так не любив / і так любить не буде».

У поезії «Далеке місто повітове...» мабуть востаннє згадано болісне кохання юнака, який стояв «над багнетом, схиливши чоло», ще не усвідомлюючи свого останнього прощання і не передбачаючи її зради, ще раз апелюючи до мотивів Данте Аліг'єрі, які інтерпретував в особистісному значенні («Моя душа – на крик, на кров / У тузі Дантовій конає»), хоча любов лишається вічною: «а роки йдуть... і все мінає... / Та не міна моя любов». По суті, відбулося переміщення десекуалізованого лібідо з об'єкта любовного страждання на творче Я поета, реалізувалася проекція на «об'єкт сублімованої діяльності – художній твір» [2, с. 54].

Знехтувана любов боляче вдарила по вразливій душі поета. Очевидно, то була не перша й не остання його любов тих літ, коли поет зізнавався «Я не хочу ні Налі, ні Майї... / Я нікого не можу любити, / бо тебе до нестями кохаю», тобто Констанцію Рудзянську. Він ніби мимохідь в багатьох віршах згадує й інші миттєві любовні пригоди, зокрема, з молодого шахтаркою на станції Яма («Наближається споминів повинь і затоплює душу мою...»), любовницею Ганною, яка «любить океанно» («Ганна»), касиршею книгарні, яка загинула під колесами трамваю («На розі»), Мариною, з якою він зустрічався «під крилом вітряка» («Як проходжу я мимо»), Наталочкою, у якій була любов з іншим ліричним героєм, яку поет мусив споглядати сповненим ревності («Кожен раз, коли прийду, одчине...»), товаришкою Женею, з якою міг «розвіяти муку» свою. Очевидно, пристрасний чоловік, який, відчуваючи в собі еротичну силу Дон Жуана, «колекціонував» жінок («Ну, чому ті хвилини кохання...»: «Ліза, Оля, і Вера, і Ніна, / поцілунки і сльози в гаю...»), вважав, що тільки він може зробити їх щасливими.

Поета проймала «До всіх любов... нема їй дна...» («П'янь»), хоч він усвідомлював, що віддатися любовному шалу з ними всіма він не може, тому йому лишалося «лиш плакати і жаліти / та кликати Інн або Марій...» («Любов»).

Сублімовані переживання Володимира Сосюри набували гіперболічного змісту, що притаманне петраркізму, на підставі поетики якого закоханий автор змальовував свої почуття та обрану жінку в космічних масштабах, вкладав у них універсальний сенс, про що свідчить вірш «Так ніхто не кохав», присвячений дружині Вірі Берзій, з якою мав шлюб 1922 р. Ставши хрестоматійним, цей твір є зразком світлої, досконалої людської природи, окриленої любов'ю, здатної одухотворювати світ, адже саме «в день такий на землі розцвітає весна / і тремтить од солодкої муки». За цілком очевидного перебільшення свого стану неабиякого душевного піднесення («Де ви бачили більше кохання?»), поет мав рацію, вдаючись до узагальнень, тому що воно в даний момент відбувається у ньому, а не в комусь іншому, як-не-як «через тисячі літ / лиш приходе подібне кохання». Разом із тим поет у вірші «Так ніхто не кохав...» мимоволі вказує на «подібне», тобто схоже у своїй несхожості сердечне почуття, бо закохані у всі часи переважно поведуться однаково, на хвилі внутрішнього піднесення прагнуть до одчайдушних, неординарних вчинків, вдаються до обіцянок, наприклад, дістати зірку чи місяць з неба. Володимир Сосюра, як і його ліричний герой, поводить як типовий закоханий, заявляючи «Я для неї зірву Оріон золотий». Можна сказати, вдавшись до оксюмору, що він типовий у своїй нетиповості, у прагненні декларативно осучаснити тему кохання в її найчистішому, сублімованому вигляді.

Сублімований образ коханої блокував розгортання лібіді, тому Володимир Сосюра не міг дозволити собі визволення підсвідомої енергії, реалізуватися в еротичній ліриці, на межі якої постійно зупинявся. Натомість у його любовних віршах відкривався простір для платонічних переживань в душі петраркізму («Ми казали про вічну любов, / і хотів я такої любови»), запевнень («Я нікого не можу любити, / бо тебе до нестями кохаю...»), нарікань («Милий образ і мій, і не мій, / весь залитий сльозами любови...»), клятв («Я тебе не забуду, а ти / одрубала до себе дорогу...»), страху втрати «єдиної» жінки («Я боявся тебе розлюбить / після того, що буде між нами...»), розчарувань («Є слово ніжніше на «лю», / та і його я вже не знаю») тощо.

Сердечний роман, як подружнє життя, з Вірою Берзіною минув досить швидко («Але ти не така, як учора, / не такий, як учора, і я»), як і короткочасне захоплення поетесою Оленою Журливою. Але й вона не відповідала його ідеалам. Згодом, у 1931 р, йому зустрілася актриса Марія Данилова, яка справді заповонила пристрасного коханця. Невдовзі їхня любовна пригода перетворилася на глибоку любов, закріплену тривалим шлюбом. Згадка про Марію вперше з'явилася у ліриці Володимира Сосюри безвідносно до конкретної жінки у вірші «Іду», протиставленої індустріальній Україні, як і загадкова Інна, що могла бути натяком і на образ з поезії «О панно Інно, панно Інно...» Павла Тичини.

Особливий інтерес викликає написаний 1925 р. вірш «Марія», коли ще поет не знав про існування Марії Данилової, з якою познайомився через чотири роки. Вони одружилися. Твір викликає враження збірного поняття ідеальної жінки, засвідчує втілену в ній повноту життя, просвітлення, самодостатність, викликає асоціації як з Богородицею, так і з культом дами. Разом з тим цей образ має значно ширший зміст, концентрує в собі вітальну енергію світу, цілісного у багатоманітних формах, відображену у різних символах, наділених смисловою повнотою. Жито завжди означало повноту життя, волошка – красу, мак – енергію світотворення, гай – земний і небесний рай. Дихання ліричного героя, наділене світлою силою людської душі, безпосередньо пов'язане з символом маку та «іменем печальним – Марія».

Ліричному героєві поряд з нею комфортно, його охоплює гармонія з навколишнім світом, дисонанси відлунюють за межами його свідомості як здогад ймовірного дисонансу, що загрожує світлому раю: «В небі хмари біжать... може буде гроза!?. / Зацвіли блискавиці над гаєм...». Він перебуває у стані споглядання зразкової жінки, яка ставить її в один ряд з провансальською Дамою серця, з образами Беатріче, яка вже з'являлася у віршах Володимира Сосюри, з Лаурою, з Прекрасною дамою Олександра Блока, з Блакитною панною Миколи Вороного тощо. Це дає підстави говорити про платонічну лірику поета у найвиразнішому її оформленні, про реалізацію стильової тенденції петраркізму у конкретній творчості українського митця.

Однак варто зазначити певну відмінність у трактуванні сублімованого розуміння жінки у творчості поетів, які перебували в різні віки на стильовій хвилі петраркізму. Адже Франческо Петрарка (як і Данте Аліг'єрі) у циклах «Канцоньєре», зображаючи ідеальний образ Лаури, спирався на конкретного прототипа. Натомість образ Марії в інтерпретації Володимира Сосюри має книжну, інтертекстуальну основу, передбачаючи появу у своєму житті реальної жінки, яка не зовсім збіглася з ідеалізованим зразком.

Інтуїтивне профетичне чуття поета вибухнуло на рівні підсвідомості, адже він ще не міг забути Констанції Рудзянської («Скільки днів пролетіло над нами!»), в його пам'яті ще були свіжі інтимні стосунки з Вірою Берзіною та любовний спалах до Олени Журливої, про що свідчать натяки у віршах «Жовтіє лист», «Дівчина на розі». Проекція ідеальної Марії на конкретну земну жінку зі збірки «Вибрані поезії» (1936), «Люблю» (1939) усувала розрив між платонічним й лібідозним переживаннями: «Я ждав тебе так довго, / Мою любов, мов зірку я беріг» («І ти прийшла»). Володимир Сосюра вбачає в ній тілесну і духовну субстанцію, що зазнає сакралізації у вірші «Марія», звертається до неї у молитовному просвітленні, повторюючи як рефрен її ім'я.

Поет знову вдається до авторемінісценцій гіперболи особистого сердечного почуття, що фокусує в собі всі часові й просторові координати любові, однак вони заслабкі переважити його ні з чим не порівняє кохання:

Якби помножити любов усіх людей,
ту, що була, що є, що потім буде, –
то буде ніч, моя ж любов, як день,
не знають ще чуття такого люди.

Володимир Сосюра усвідомлює себе творцем власної любові, уособленої в образі Марії, який відбито в астральних символах зірок, сонця, планет, а також квіток й очей, характерних для поетизмів петраркізму:

Якби зібрать красунь усіх віків,
повз мене хай ідуть вони без краю,
Марії я на них не промінюю,
ні одній з них не вклониться мій спів.

Марія заповнює тексти багатьох поезій Володимира Сосюри, який прагне метаморфоз, перевтілюється в солов'я, аби виспівати їй свою любов «на весь світ» («Соловей»), сфокусований тільки і тільки на ній, єдиний і неповторний: «...і зелень запашна / в твоїх очах відсвічує, Маріє, немов не тебе молиться вона, а й з нею – й я, квітки й рожеві води» («Дощ одшумів»). Сублимований у своїй довершеності образ цієї жінки лише зрідка набуває тілесного значення, наприклад, як у «Айстри», смуглої лілеї на золотому пляжі, стає джерелом енергетичного наповнення:

Ллється в губи вогонь,
з губ у серце моє, о Маріє,
з серця – в скроні мої й до нервових долонь, –
і в огні тім щасливо я млію...

Вона присутня в просторі любовних віршів навіть коли не названа або зашифрована під займенником Ти, але переважно трактована у метафізичному значенні, ототожнена з «вічності небом», з найкращою піснею («Ти»), криницею, з якої ліричний герой п'є кохання («Криниця»).

Порівняння безсилі передати авторське захоплення, жіночу суть Марії, тому ні небо, ні квіти, ні самоцвіти-каміння, ні задумані ріки не можуть відтворити сутності її очей у вірші-блазоні «Твої очі». Здається, між інших частин жіночого тіла в поезії Володимира Сосюри найчастіше йдеться про очі, що мають вже не тілесний, а духовний сенс, незмінний у віках: «В душі моїй ці очі сині / завжди, завжди» («Завжди»), «У морі відбилися зорі, / в душі моїй – очі твої» («На півдні»), «зір вогні» – «твої очі / в мою душу світять мені» («Ніч. І»). Вони постійно бентежать ліричного героя та його вразливого прототипа, викликають сердечні переживання: «...і, як птиця, солодко тріпоче, / серце від кохання у груді моїй» («Скільки раз»). Особливе магічне значення відведено символіці губ як безпосередньому виразу тілесних і душевних характеристик, місткої еротичної значущості: «Це губ твоїх малиновим соком / ти душу залила мою» («Дивлюсь на очі, сині й добрі...»).

Ці символи найчастіші в образній системі петраркізму. Серед них зустрічаються й сонце, без якого неможливо уявити любовної лірики. Хоч воно перетворилося на поетичний штамп, його й надалі застосовують для визначення жіночої досконалості. Не минув цієї традиції й Володимир Сосюра («Ти, як сонце, що встало з тумана...»), намагався навіть замінити небесне світило: «...і сонцем хотів би я стати, / щоб вічно світити тобі» («Я хочу, мов лагідний вітер...»). Ужитий троп для нього мав особистісний сенс, як й інші поетизми, що іноді взаємонакладалися, тому поет навіть дивувався власному відкриттю: «Невже це сонце – ти, моя Маріє, / що айстрою колись я називав?!» Попри те, що образ Марії став визначальним у любовній ліриці Володимира Сосюри, він не набув того домінуючого значення, що мала Лаура для Франческо Петрарки, ставши у ліриці флорентійського поета єдиним фактором розгортання ліричного сюжету.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зборовська Н.В. Психологія і літературознавство. Київ : «Академвидав», 2003. 392 с.
2. Літературознавча енциклопедія: У 2 т. [автор-укладач Ковалів Ю. І.] Літературознавча енциклопедія. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 1. 607 с.

Г.И. Юзькив. Отличительные черты интерпретации женского образа в поэзии Владимира Сосюры. – Статья.

Аннотация. В статье раскрыты основные принципы петраркизма как стилистической тенденции в диахроническом измерении литературного процесса, определяющие характерологические особенности, которые высокими показателями сублимированности и платоничности оказали влияние на европейскую любовную лирику и в частности на украинскую, прежде всего на творческие поиски Владимира Сосюры.

Ключевые слова: петраркизм, любовная лирика, сублимация, платонизм, идеализация женщины, лирический герой.

H. Yuzkiv. The key features of Sosiura's interpretation of the image of a woman in the poetry. – Article.

Summary. This paper described the basic principles of Petrarchism as a stylistic trend in a diachronic dimension of the literary process and its defining characteristic features, which affected European love lyrics with high rates of sublimation and Platonism – Ukrainian literature especially, and Sosiura's creative thinking in particular.

Key words: Petrarchism, love lyrics, sublimation, platonism, idealization of a woman, lyrical hero.